

Інформація в інших галузях права

УДК 343.214+340.134:340.132.6

РАДУТНИЙ О.Е., доктор філософії (*Ph.D.*) з юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ, ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ТА ЗАКОНОТВОРЧИЙ ПРОЦЕС (КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Анотація. В статті розглянуто недоліки сучасного стану законотворчої діяльності, що межують з проявами інформаційної агресії, та досліджено можливості використання штучного інтелекту під час підготовки законопроектів та експертизи чинних нормативних актів.

Ключові слова: законотворча діяльність, кримінально-правова охорона, інформаційна безпека, інформаційна агресія, штучний інтелект, національна безпека, петиція Президенту України, наукове ворожіння.

Summary. The article considers the disadvantages of the current state of lawmaking activity, bordering on the manifestations of information aggression, as well as the possibilities of using artificial intelligence in drafting bills and examining the existing regulatory acts

Keywords: law-making activity, criminal and legal protection, information security, information aggression, artificial intelligence, national security, petition to the President of the Ukraine, scientific divination.

Аннотация. В статье рассмотрены недостатки современного состояния законотворческой деятельности, граничащие с проявлениями информационной агрессии, а также исследованы возможности использования искусственного интеллекта при подготовке законопроектов и экспертизы действующих нормативных актов

Ключевые слова: законотворческая деятельность, уголовно-правовая охрана, информационная безопасность, информационная агрессия, искусственный интеллект, национальная безопасность, петиция Президенту Украины, научное гадание.

Постановка проблеми. Інформаційна безпека людини, суспільства та держави є невід’ємно пов’язаною з якістю нормотворення, в тому числі в сфері кримінально-правового регулювання та реалізації кримінальним законодавством функції охорони суспільних відносин в галузі обміну, поширення, створення та збереження певної інформації.

На жаль, в кримінально-правовій сфері чинне законодавство поступово втрачає ознаку правової визначеності, що викликає обґрунтовану занепокоєність багатьох вчених і практиків. Так, на думку В.Я. Тація, правотворчій діяльності останніх років властивий безсистемний та хаотичний характер [24, с. 29-35]. В.Д. Швець вказує на копіювання нормативних розробок інших держав без відповідної адаптації [29, с. 35-40]. М.І. Панов зазначає, що окремі новели у кримінальному законодавстві не передбачають єдиного методологічного підходу, суперечать основним принципам та науковим засадам кримінального права [20, с. 17]. В.А. Тимошенко та С.В. Дрьомов звертають увагу на таку сумну обставину, що нехтування приписами Регламенту Верховної Ради України для вітчизняного парламенту стало вже буденною справою [25, с. 27], а стенограма обговорення окремого законопроекту (реєстр. № 1840 від 26.01.15 р.) та голосування за

ним мали б стати предметом дослідження Генеральної прокуратури України щодо наявності складу злочину в діях окремих народних депутатів, які свідомо, ігноруючи приписи Регламенту Верховної Ради України, спотворили текст законопроекту, внесеного Кабінетом Міністрів України, та направили до Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності фактично новий законопроект.

Багаточисельність законопроектів та схвалених на їх підставі нормативних актів має своїм негативним наслідком логічно обумовлене зниження загальної якості як самих новацій, так і КК України у цілому через інфікування останнього окремими різновидами “законодавчого вірусу” [18, с. 142-151].

Так, за спостереженням В.І. Тютюгіна, впродовж п’яти місяців роботи 6-ої сесії Верховної Ради України (з 7 лютого по 14 липня 2017 р.) було подано 1284 законопроекти, прийнято 294 (23 %), з них законів – 105 (8 %) і постанов – 189 (15 %), тобто кожного місяця приймалося по 21 закону, що з урахуванням фактичної тривалості сесійних засідань становить 9 – 10 законів на кожні чотири сесійні дні, а на кожний сесійний день припадає по 2 – 3 закони [27, с. 50-51], але останнім бракувало ретельної підготовки, глибокого вивчення розглядуваних питань та їх обговорення, врахування думки наукової спільноти та практичних працівників, прогнозування наслідків того чи іншого нормативного акту.

З цього самого приводу В.О. Туляков слушно зазначає, що у сучасних кримінально-правових дослідженнях багато уваги приділяється аналізу питань криміналізації, застосуванню новітніх (альтернативних) покарань і заходів впливу, але мало уваги приділяється аналізу ефективності відповідних покарань та прогнозу ефективності самої норми [26, с. 86], таким чином у погоні за широким охопленням кримінально-правовою заборонаю втрачається справжній зміст і спрямованість законотворчого процесу.

Таким чином, забезпечення якості законодавчого процесу є не тільки підґрунтям існування демократичного суспільства, але й одним з визначальних чинників інформаційної безпеки у протистоянні різноманітним проявам інформаційної агресії. В цьому процесі доволі значною стає роль штучного інтелекту, який може дорівнювати або перевищувати інтелект людини.

Результати аналізу наукових публікацій. Проблемі ефективності нормотворення на рівні загальної теорії держави і права приділено увагу в роботах таких вчених, як О.В. Петришин, Ю.М. Тодика, М.В. Цвік та багатьох інших, а в сфері кримінально-правового забезпечення зазначене питання було предметом наукових розвідок Д.С. Азарова, П.П. Андрушко, М.І. Бажанова, Ю.В. Бауліна, О.І. Бойко, В.І. Борисова, Л.П. Брич, І.М. Даньшина, О.О. Дудорова, З.А. Загинеї (Тростюк), І.І. Карпец, М.В. Карчевського, В.А. Козака, М.Й. Коржанського, Н.Ф. Кузнецової, В.А. Мисливого, А.А. Музики, В.О. Навроцького, М.І. Панова, К.К. Панько, Ю.А. Пономаренко, Н.А. Савінової, В.В. Сташиса, В.Я. Тація, П.Л. Фріса, В.І. Шакуна, М.І. Хавронюка, В.Б. Харченко, Н.М. Ярмиш та інших, але продовжує залишатися актуальним.

Вагомі внески у досліджені правових питань щодо штучного інтелекту внесені О.А. Барановим, В.М. Брижко, К.С. Мельником, В.Г. Пилипчуком та іншими. Питанням ролі і місця штучного інтелекту в сфері кримінально-правових відносин приділено увагу в роботах В.А. Мисливого, М.В. Карчевського та Н.А. Савінової. Втім, за кожним стриманим кроком наукового пошуку відкриваються ще більші горизонти безмежного пізнання дійсності.

Метою статті є визначення взаємозв’язку між інформаційною безпекою та процесом законотворення, негативного впливу на останній засобами інформаційної агресії, місця і ролі штучного інтелекту у зазначених процесах під кутом зору кримінально-правового аспекту охорони та регулювання суспільних відносин в інформаційній галузі.

Виклад основного матеріалу. Спрощення доступу до інформаційних ресурсів, прискорення інформаційного обміну та розвитку технологій обумовлюють залучення до творчої діяльності в законодавчій сфері більш широкі верстви населення, ніж це було раніше. Типовим різновидом реагування суспільства на злободенні проблеми є динамічне набирання обертів інститутом електронних петицій на адресу Президента України, в тому числі у вигляді пропозицій майже тотальної криміналізації тих чи інших проявів суспільно небажаної, небезпечної або шкідливої поведінки.

Прикладами вказаних ініціатив виступають такі звернення, як петиція № 22/037714-еп “Кримінальна відповідальність за виробництво неякісного дорожнього покриття” (дата оприлюднення 12 червня 2017 р., 415 голосів, не підтримана), № 22/037526-еп “Ввести кримінальну відповідальність за вживання сотні разів слів “чорт”, “дідько” в україномовних фільмах. Це явна, спланована антиреклама української мови” (дата оприлюднення 07 червня 2017 р., 21 голос, не підтримана), № 22/035439-еп “Притягнути до кримінальної відповідальності всіх причетних осіб до підвищення комунальних тарифів, а також позбавити їх власності і фінансових коштів, також визначивши їх в камери смертників для задоволення громадян України” (дата оприлюднення 31 березня 2017 р., 299 голосів, не підтримана), № 22/032215-еп “Запровадити кримінальну відповідальність за пропаганду безбожництва та сексуальних збочень” (дата оприлюднення 30 грудня 2016 р., 38 голосів, не підтримана), № 22/024017-еп “Ввести адміністративну або кримінальну відповідальність за рекламу відпочинку на окупованих територіях” (дата оприлюднення 19 травня 2016 р., 79 голосів, не підтримана), № 22/022261-еп “Встановити адміністративну відповідальність у вигляді штрафу в розмірі 5100 грн. за вживання матірщини (російського мату) в громадських місцях, встановити кримінальну відповідальність за повторне таке правопорушення” (дата оприлюднення 16 березня 2016 р., 78 голосів, не підтримана), № 22/018528-еп “Заборона транслявання в салонах громадського транспорту музикальних композицій, що романтизують кримінальний спосіб життя” (дата оприлюднення 14 грудня 2015 р., 109 голосів, не підтримана) тощо [14].

Зазначений сплеск соціальної активності громадян личить справжньому демократичному суспільству, тому, насправді, дає привід пишатися цим на противагу високим показникам ураження країни корупцією так званого “візантійського” типу (зміст якої полягає у тому, щоб за допомогою адміністративного ресурсу, зв’язків, надання неправомірної вигоди тощо, отримати те, що є і без того гарантованим законами)². Навіть ті пропозиції, які на перший або поверховий погляд виглядають курйозними, насправді порушують серйозні питання, як то в петиції № 22/027163-еп “Запровадити кримінальну відповідальність для орендаторів, на полях яких спалено стерню” (дата оприлюднення 27 липня 2016 р., 37 голосів, не підтримана) [14] – проблема нелюдяного знищення дрібних птахів та тварин на полях після збирання урожаю.

---

² Корупція іншого, так званого “римського” типу (сплатити хабар, якщо позначити це явище за старою термінологією, за те, щоб отримати надмірне або заборонене), існує навіть у благополучних країнах Європи та Америки, але їх презирство та обурення на адресу України викликані саме перебуванням останньої у зазначеному питанні на рівні Камеруну, Ірану, Непалу, Нікарагуа, Парагваю, Гондурасу тощо.

Вказана творчість населення та громадських організацій з питання ініціювання законопроектів, якими б примітивними або недосконалими вони б не були з точки зору досвідчених фахівців, не може розглядатися як непотрібна, адже вона становить первинний рівень законодавчого процесу (демократія з глибин, коли кожний може розраховувати на те, щоб його голос був почутий) і фокусує зацікавленість у вирішенні тієї чи іншої актуальної проблеми, на яку законодавцеві необхідно реагувати відповідним чином.

Зовсім по-іншому слід розглядати ситуацію з замовним характером законопроектів, автори яких діють цілеспрямовано на руйнацію правової системи. Таку діяльність в сфері законотворчості слід визнавати проявами інформаційної агресії на законодавчому рівні, загрозою національній безпеці України в інформаційній сфері, поряд з тими, що передбачені ст.7 Закону України “Про основи національної безпеки України” № 964-IV від 19.06.03 р. [21, с. 158-162]. Зазначена діяльність може мати внутрішніх або зовнішніх замовників, або викликана корисливим спонуканням отримання та опрацювання грантів, які, здебільшого, теж мають іноземне походження і фінансування.

В тому випадку, коли автори законопроектів діють несвідомо і причиною їх руйнівної діяльності є відсутність освіти, фаху та досвіду, що не дозволяє їм здійснити глибоке вивчення змісту своїх пропозицій та спрогнозувати можливі наслідки прийняття того чи іншого нормативного акту, доречно знов повернутися до питання про професіоналізм в сфері законотворчості.

На жаль, в Європі вже відкрито називають наших законодавців творцями законодавчого сміття: місія Європарламенту під керівництвом його экс-голови Пета Кокса проаналізувала діяльність Верховної Ради України і підготувала звіт з 52 рекомендаціями, в якому, серед іншого, зазначається, що Верховна Рада України є “слабкою ланкою”, перенавантажена великою кількістю законопроектів, які мають доволі низьку якість та являють собою “законодавче сміття” (“законодавчий спам”, “законодавче цунамі”) [30].

Фактично таку саму оцінку діяльності законотворців, представників виконавчої гілки влади та представників політичних сил надає у зворотному зв'язку електорат, висловлюючи своє обурення через згаданий інститут петицій: № 22/037844-еп “Ініціювати притягнення до кримінальної відповідальності народних депутатів, що здійснюють голосування за інших депутатів” (246 голосів; не підтримана), № 22/036085-еп “Ввести закон про кримінальну відповідальність за “кнопкодавство” та використання чужих індивідуальних карток іншими депутатами ВР України” (дата оприлюднення 25 квітня 2017 р., 327 голосів, не підтримана), № 22/030753-еп “Введення кримінальної відповідальності для депутатів ВР та Президента України” (дата оприлюднення 18 листопада 2016 р., 76 голосів, не підтримана), № 22/028533-еп “За популізм у політиці притягати до кримінальної відповідальності” (дата оприлюднення 5 вересня 2016 р., 25 голосів, не підтримана), № 22/025863-еп “Впровадити кримінальну відповідальність за невиконання політичних обіцянок” (дата оприлюднення 30 червня 2016 р., 96 голосів, не підтримана), № 22/024269-еп “Пропоную, щоб кожен обраний “народний слуга” ніс кримінальну та матеріальну відповідальність за невиконання своєї виборчої програми. Обманювати Український народ це великий злочин!” (дата оприлюднення 26 травня 2016 р., 272 голоси, не підтримана), № 22/021859-еп “Про кримінальну та адміністративну відповідальність Прем'єр міністра, міністрів усіх міністерств України, депутатів Верховної ради України, міських та сільських голів та депутатів місцевих самоврядувань України за брехню” (дата оприлюднення 4 березня 2016 р., 388 голосів, не підтримана), № 22/019916-еп “Видати закон, який передбачає кримінальну відповідальність для всіх

депутатів, які не виконали своїх обіцянок перед своїми виборцями” (дата оприлюднення 14 січня 2016 р., 251 голос, не підтримана), № 22/017238-еп “Кримінальна відповідальність за невиконання політичних обіцянок” (дата оприлюднення 02 листопада 2015 р., 62 голоси, не підтримана), № 22/017179-еп “Ввести кримінальну відповідальність за обман громадян України в передвиборній агітації” (дата оприлюднення 2 листопада 2015 р., 32 голоси, не підтримана) [14] тощо.

Свідомо або підсвідомо таке ставлення має своїм підґрунтям поінформованість про те, що група у кількості 450 не повною мірою компетентних осіб (відсутність відповідної освіти, фаху, досвіду тощо) опікується досить важливою державною діяльністю (процесом законотворчості), пояснення чому, напевно, слід шукати в містичній або езотеричній практиці (можливо, у цьому є певний незбагнений промисел: зібрати докупи випадкових для конкретної справи людей, дати їм завдання, а в тому, що з’явиться в результаті їх діяльності, шукати проявлений дух та потім надавати цьому тлумачення у системному зв’язку з вже існуючими нормами права і намагатися наявними науково-практичними силами усунути виявлені протиріччя методом “наукового ворожіння” [22, с. 58-68]), або в іншій площині (напр., через наявність групового ефекту (ефекту групи) – оптимізацію процесів усередині певної групи через складну систему сигналізації, обміну інформацією та взаємних відносин, що веде до підвищення життєздатності та ефективності існування для задоволення життєвих потреб усіх її членів).

Якщо впродовж всіх років державотворчості один з найважливіших органів формується з непрофесіоналів, то у вищенаведеній духовній або езотеричній практиці не повинно бути нічого соромітного або образливого, адже, як зазначає І.А. Ісаєв, філософія права як відкрита наука має можливість просунути уперед тільки завдяки поверненню до своїх ідейних, духовних та, можливо, релігійних витоків, адже влада та закон, як явища метафізичного порядку, постійно зберігають у собі певну недомовленість, таємницю, яку так і не вдається з’ясувати сучасному раціоналізованому мисленню [17, с. 8-9].

Втім, існує інший підхід до процесу законотворчості. Якщо не доручити розробляти нормативні акти фахівцям (юристам-науковцям та правникам-практикам), розв’язання проблеми може полягати у використанні можливостей штучного інтелекту.

Сьогодні штучний інтелект задіяно в алгоритмах, які підказують водіям вірний напрямок руху за навігаційними картами [2], або самі керують транспортними засобами [23], здійснюють пропозиції споживачам на підставі аналізу їх попередніх замовлень, пропонують новини та аналітичні огляди певної спрямованості на підставі аналізу Big Data, підтримують процес прийняття рішень щодо лікування онкологічних захворювань молочної залози, підбирають варіанти лікування та розшифровують електрокардіограми тощо.

Системи розпізнавання обличчя людини, мовних, текстових та відео матеріалів, що побудовані на базі штучного інтелекту, вже є доволі розвинутими і використовуються у багатьох країнах світу поліцією та іншими департаментами.

Штучний інтелект перевершив людину у здібності до читання та розуміння тексту (результати людини в відповідному тесті складають 82.304, штучного інтелекту компанії Alibaba – 82.440, а Microsoft – 82.650) [7]. Юридична фірма Baker & Hostetler звільнила п’ятдесят юристів і прийняла на роботу штучний інтелект ROSS для ведення справ про банкрутство; вчені з Університетського коледжу Лондона і Університету Шеффілда створили “комп’ютерного суддю”, який передбачає рішення ЄСПЛ з точністю до 79 % [10]; у змаганнях між юристами лондонських фірм зі штучним інтелектом Case Cruncher Alpha у розв’язанні справ про виплату страхових відшкодувань

переміг останній [13]; робот-юрист на ім'я DoNotPay допомагає оскаржувати штрафи за паркування [8]; видання *The Economist* було надруковано першу статтю, яка була підготовлена штучним інтелектом [9]. За прогнозами консалтингової фірми Cognizant через 10 – 15 років роботи відберуть 12 % робочих місць у жителів США, але з'являться такі нові професії, як детектив з роботи з даними (Data Detective), медичний технік з роботи зі штучним інтелектом (AI-Assisted Healthcare Technician), командний менеджер з роботи людини та машини (Man-Machine Teaming Manager), фахівець з довіри (Chief Trust Officer), аналітик квантового машинного навчання (Quantum Machine Learning Analyst), фахівець з етичних джерел (Ethical Sourcing Officer) [4] тощо.

На штучний інтелект покладають надії щодо зміни судової практики на краще: виявляти типові правові ситуації, розробляти алгоритми дій, зіставляти зі зразком, абстрагуватися від обставин, фактів, документів, речей та інших доказів, які не мають відношення до предмету розгляду, не охоплюються предметом спору або не відбивають обраний позивачем спосіб захисту, або не передбачені відповідною нормою матеріального права, виявляти нетипову поведінку суду за звичайних умов, обробляти значний обсяг інформації, готувати проект судового рішення тощо.

На думку фахівця в галузі теоретичної фізики та активного популяризатора науки у будь-якому прояві Мітіо Каку (Michio Kaku) цифрові технології дозволять позбавитися докучливої присутності посередників між виробником та споживачем, у всіх галузях з рутинними діями (складання довідок, листів, заяв тощо) штучний інтелект замінить людей, визволяючи їх час та енергію для більш креативних занять [19].

Штучний інтелект голосно заявляє про себе в сфері музики [12]. Розробники з SONY, Google та технічного підрозділу студії Abbey Road працюють над емоційною складовою штучного інтелекту – навчити роботів не тільки розпізнавати та імітувати почуття, але по-справжньому їх відчувати.

В Харківській державній академії залізничного транспорту у ногу з часом відкрита нова спеціальність “Інформаційні системи і технології в освітній програмі “Технології штучного інтелекту” [28]: базова підготовка розширена за рахунок проектування та програмування на Python, C, C ++, C #, Java, JavaScript, SQL, R, PHP, HTML5, CSS3, UML, розробки додатків для Windows, Linux, Android, iOS, створення програм класу “розумних” машин, “Інтернету речей”, інтелектуальних сенсорних систем з використання хмарних сервісів Microsoft, IBM, Amazon, Google та інструментів розробки для Arduino, Raspberry Pi, ESP8266 тощо. Не виключається поява спеціальності з умовною назвою “правові аспекти штучного інтелекту” в alma mater Національному юридичному університеті ім. Ярослава Мудрого (м. Харків).

Середньозважені прогнози щодо появи суперінтелекту (англ. – Artificial Superintelligence, ASI) виглядають наступним чином: звичайно за 5 – 10 років повністю вдосконалюються ті технології, які вже існують, за 15 – 20 років реалізуються ті, які сьогодні перебувають на рівні лабораторних досліджень. При цьому, скоріш за все, необхідно зробити поправку на постійне (у порівнянні з минулими сторіччями та десятиріччями) прискорення процесів обміну інформацією та розвитку економічних відносин, що може означати більш стрімкий наступ цифрового майбутнього.

Проблему ознайомлення з усіма публікаціями за певною тематикою та напрацювання на підставі цього конкретних рекомендацій успішно долає пошукова система Semantic Scholar, яка розроблена зусиллями Allen Institute for Artificial Intelligence (<http://allenai.org> – дослідницькою установою, що вивчає штучний інтелект) та забезпечує пошук за межами ключових слів у міждисциплінарних дослідженнях. На сьогодні жодна людина не має змоги відстежити всі системні зв'язки так, як це може

зробити штучний інтелект. В процесі правотворчості така здатність допоможе уникнути системних помилок всередині галузі та за міжгалузевими перехрещеннями.

Для того, щоб доручити штучному інтелекту розробку нових нормативних актів та(або) перевірку чинних й підготовку змін до них, останній повинен мати здатність до комплексної обробки значних обсягів інформації, здобутих з різних джерел, з'ясувати системні співвідношення не тільки у межах однієї галузі, але й встановлювати міждисциплінарні зв'язки, мати здатність до самонавчання, в тому числі, накопичувати досвід, узагальнювати, відшукувати неочевидні логічні ланцюжки, робити конкретні умовиводи, вміти планувати тощо.

Наскільки це є можливим для нього, свідчать більш-менш виважені прогнози: до 2022 року штучний інтелект буде мислити повністю як людина (а не лише за окремими напрямками – медицина, гра в шахи тощо) на 10 %, до 2040 року – на 50 %, до 2075 року його процеси мислення неможливо буде відрізнити від людських так само, як невдовзі складно буде відрізнити між собою штучні та біологічні об'єкти, віртуальні світи стануть більш захоплюючими, ніж реальне оточення.

Штучний інтелект вже зараз наділений або невдовзі буде мати такі властивості, які у сукупності перевищують розумові здібності будь-якої людини: здатність до абстрактного мислення; сприйняття та розпізнання всіх сигналів зовнішнього світу (на противагу цьому людина, наприклад, не сприймає ультразвук та інфразвук, взагалі, те, що вона сприймає своїм органом зору, складає лише приблизно 2 % від повного електромагнітного діапазону тощо [16]); потужна теоретична база, знання всіх норм чинного законодавства та обізнаність у рішеннях за будь-якими судовими справами незалежно від галузевої належності; здатність до поширення і самозбереження; вирішення завдання способом мозкового штурму з залученням багатьох копій самого себе; стратегічне мислення, здатність заздалегідь проробляти та прогнозувати різні варіанти; здатність до дедукції та індукції, аналізу та синтезу; здатність до моделювання; здатність ефективно працювати в умовах невизначеності та вірогідності; використання доступної інформації у найбільш доцільний та оптимальний спосіб; обізнаність у принципах своєї роботи і завдяки цьому здатність до самовдосконалення (перша версія утворює вдосконалену версію самої себе і так переписує програму до нескінченності) тощо.

Такий різновид штучного інтелекту матиме правовий статус “електронної особи (особистості)”, наукова та законодавча поява якого запропонована у Резолюції Європейського Парламенту від 16 лютого 2017 р. (European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)) [6].

Наділення штучного інтелекту статусом “електронної особи (особистості)”, скоріш за все, не повинне зустріти заперечень та неприйняття у сфері кримінально-правових та інших відносин. Адже звичним є закріплення за юридичною особою (яка, фактично, теж є віртуальним утворенням) правового статусу суб'єкта численних правовідносин, а, крім того, можливість застосування до неї заходів кримінально-правового характеру.

Наділення особи (“електронної особи (особистості)”), яка здійснює підготовку законопроекту, вищезазначеними когнітивними здібностями і властивостями з одночасним програмування функції покладення вето на неприйнятні пропозиції, дозволить переформатувати чинне законодавство, в тому числі узгодити його з іншими правовими системами, уникнути помилок у майбутньому.

З метою використання у законотворчій діяльності штучний інтелект необхідно буде навчити обґрунтовувати соціальну обумовленість певної норми, врахувати певні правила (тотожності, несуперечності, виключення третього, достатньої підстави тощо) і методи

(історичний, порівняльний, догматичний, системний, логічний та інші), за допомогою засобів, прийомів і правил нормотворчої техніки об’єктивувати правову норму у вигляді тексту, зміст якого повинен бути узгоджений на рівні системних зв’язків структурних частин норми права, в межах певного інституту, закону про кримінальну відповідальність та щодо всієї галузі кримінального права у нерозривній єдності з основоположними конституційними принципами та міжнародними зобов’язаннями України.

За наслідками роботи штучного інтелекту депутатському корпусу буде надано законопроект найкращої форми та змісту, який вже буде узгоджений на правозастосовному (залежно від суб’єкта майбутнього застосування певної норми) та науковому (відповідність фундаментальним теоретичним знанням) рівнях [15, с. 30-31]. На розгляд законодавцям залишиться лише буденний аспект законопроекту, що існує на рівні правосвідомості звичайного громадянина та представника народу і відповідає політичній ситуації у суспільстві.

Оскільки штучний інтелект є певним алгоритмом, зберігається небезпека протиправного втручання в його роботу, відповідальність за що сьогодні передбачена ст. 376-1 (“Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду”) КК України або ст.ст. 361 – 363-1 Розділу “Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп’ютерів), систем та комп’ютерних мереж і мереж електрозв’язку” КК України, але надалі може бути закріплена в іншій відповідній нормі.

Ще одна небезпека полягає у тому, що людина може втратити контроль над штучним інтелектом повністю або частково. На таку можливість вказують умовиводи професора Оксфордського університету Ніка Бострома (Niklas Boström) [5], засновника компаній Tesla і SpaceX Ілона Маска (Elon Musk) [11], професора University of Washington School of Law та директора UW Tech Policy Lab Райана Кало (Ryan Calo) [3], професора Umeå Universitet (Швеція) Пітера Асаро (Peter M. Asaro) [1]. Їх стриманий оптимізм і застереження полягають у наступному: 1) внаслідок можливості до саморозвитку штучний інтелект перетвориться на суперінтелект; 2) у суперінтелекта з’являться свої власні потреби і цілі (він може бути менш людським, ніж розумний прибулець); 3) суперінтелект може спробувати використати людей проти їх волі (наприклад, з метою отримання доступу до ресурсів); 4) суперінтелект може забажати залишитися єдиним інтелектом навкруги; 5) людина, як система зручно згрупованих атомів, може зацікавити суперінтелект в якості ресурсу; 6) людство не є готовим до зустрічі з суперінтелектом і ще не буде готове багато років; 7) людство повинно навчитися тримати штучний інтелект під достатнім контролем.

Висновки та пропозиції.

З метою підвищення рівня інформаційно-фахового забезпечення законодавчої діяльності, в тому числі в кримінально-правовій сфері та запобігання проявам інформаційної агресії на законодавчому рівні вбачається можливим використання штучного інтелекту під час підготовки законопроектів та експертизи чинних нормативних актів. При цьому вимоги до навичок штучного інтелекту можуть бути наступними: здатність обґрунтовувати соціальну обумовленість певної норми, врахувати певні правила (тотожності, несуперечності, виключення третього, достатньої підстави тощо) і методи (історичний, порівняльний, догматичний, системний, логічний та інші), за допомогою засобів, прийомів і правил нормотворчої техніки об’єктивувати правову норму у вигляді тексту, зміст якого повинен бути узгоджений на рівні системних зв’язків структурних частин норми права, в межах певного інституту, закону про кримінальну відповідальність та щодо всієї галузі кримінального права у нерозривній єдності з основоположними конституційними принципами та міжнародними

зобов'язаннями України. Такий підхід здатен підвищити рівень інформаційної безпеки, запобігти негативним впливам, але спроможний породити нові виклики, на які вже сьогодні необхідно вчитися реагувати належним чином.

Перспективи подальших досліджень. Порухнені питання та надана їм авторська оцінка є дискусійними та відкритими для широкого обговорення з огляду на їх актуальність та важливість для забезпечення сталого розвитку суспільства, забезпечення інформаційної безпеки, прав та свобод громадян.

Використана література

1. Asaro P. Robots and Responsibility from a Legal Perspective. – Mode of access : http://www.peterasaro.org/writing/ASARO_Legal_Perspective.pdf. – Title from the screen.
2. Airbus начнет выпускать летающее такси в 2020 году. – Режим доступу : <https://inforesist.org/airbus-nachnet-vyipuskat-letayushhee-taksi-v-2020-godu>. – Заголовок з екрану.
3. Calo R. Robots in American Law / Legal Studies Research Paper No. 2016-04 / University of Washington School of Law. – Mode of access : http://www.datascienceassn.org/sites/default/files/Robots_in_American_Law.pdf. – Title from the screen.
4. Caroline Cakebread. Robots aren't just taking our jobs, they're creating them – here are 21 weird jobs humans will have in the future. – Mode of access : <http://www.businessinsider.com/21-weird-jobs-humans-will-have-when-robots-take-over-2017-11/#data-detective-1>. – Title from the screen.
5. Etzioni Oren. No, the Experts Don't Think Superintelligent AI is a Threat to Humanity. – Mode of access : <https://www.technologyreview.com/s/602410/no-the-experts-dont-think-superintelligent-ai-is-a-threat-to-humanity>. – Title from the screen.
6. European Parliament resolution of 16 February 2017 with recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)). – Режим доступу : <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0051+0+DOC+XML+V0//EN>. – Заголовок з екрану.
7. Fenner Robert. Alibaba's AI Outguns Humans in Reading Test / Bloomberg Technology, 15 Jan 2018. – Mode of access : <https://www.bloomberg.com/technology>. – Title from the screen
8. – Режим доступу : <https://donotpay-search-master.herokuapp.com>
9. How soon will computers replace The Economist's writers? Robots. – Mode of access : <https://www.economist.com/news/science-and-technology/21732805-weve-got-few-years-left-least-how-soon-will-computers-replace-economists>. – Title from the screen.
10. Knapton Sarah. Artificially intelligent 'judge' developed which can predict court verdicts with 79 per cent accuracy. – Mode of access : <http://www.telegraph.co.uk/science/2016/10/23/artificially-intelligent-judge-developed-which-can-predict-court>. – Title from the screen.
11. Kumparak G. Elon Musk Compares Building Artificial Intelligence To “Summoning The Demon”. – Mode of access : <https://techcrunch.com/2014/10/26/elon-musk-compares-building-artificial-intelligence-to-summoning-the-demon>. – Title from the screen.
12. Moth Anastasia. Убьёт ли искусственный интеллект музыку? – Режим доступу : <https://storia.me/ru/@anastasia.moth/nauka-i-tehnologii-3hnlal/ubet-li-iskusstvennyi-intellekt-muzyku-3j99vd>. – Заголовок з екрану.
13. Rory Cellan-Jones. The robot lawyers are here – and they're winning. – Mode of access : <http://www.bbc.com/news/technology-41829534>. – Title from the screen.
14. Електронні петиції. Офіційне Інтернет-представництво Президента України. – Режим доступу : <https://petition.president.gov.ua>. – Заголовок з екрану.
15. Загиней З. Кримінально-правова герменевтика : монографія / З. Загиней. – К. : Видавничий дім “АртЕк”, 2015. – 380 с. – С. 30-31
16. Иллюзия восприятия: ограниченность зрения, слуха и других органов чувств человека. – Режим доступу : <http://bp21.livejournal.com/103392.html>. – Заголовок з екрану.
17. Исаев И.А. Топос и номос : пространства правопорядков / И.А. Исаев. – М. : Норма, 2013. – 416 с. – С. 9.

18. Киричко В.М. Законодавчий вірус у системі КК України : визначення і актуалізація проблеми на прикладі ст. 368-2 КК “Незаконне збагачення” : зб. наук. праць “Проблеми законності” ; відп. ред. В.Я. Тацій. – Харків : Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2016. – Вип. 133. – 282 с. – С. 142-151.

19. Носырев И. Митио Каку : “Бесполезные посреднические профессии отомрут”. – Режим доступу : <http://fastsalttimes.com/sections/solution/1586.html>. – Заголовок з екрану.

20. Панов М.І. Принципи кримінального права і їх реалізація у кримінальному правотворенні : матеріали міжнар. наук.-практ. конф [“Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності”], (м. Харків, 8 – 9 жовт. 2015 р.) ; редкол. В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2015. – 528 с. – С. 11-18.

21. Радутний О.Е. Інформаційна агресія в законодавчій сфері : матеріали міжнар. наук.-практ. конф [“Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності”], (м. Харків, 8 – 9 жовт. 2015 р.) ; редкол. В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2015. – 528 с. – С. 158-162.

22. Радутний О.Е. Нарис стану інформаційно-законодавчої діяльності на прикладі КК України // Інформація і право. – № 3 (18)/2016. – С. 58-68.

23. Стартап сооснователя Google показал “летающий автомобиль”. – Режим доступу : <https://inforesist.org/startup-soosnovatelya-google-pokazal-letayushhiy-avtomobil>. – Заголовок з екрану.

24. Тацій В.Я. Десять років чинності Кримінального кодексу України : здобутки та шляхи вдосконалення : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [“10 років чинності Кримінального кодексу України : проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн”], (м. Харків, 13 – 14 жовт. 2011 р.) ; редкол. : В.Я. Тацій (голов.ред.), В.І. Борисов (заст.голов.ред.) та ін. – Х. : Право, 2011. – 456 с. – С. 29-35.

25. Тимошенко В.А., Дрьомов С.В. Проблеми законодавчого забезпечення протидії створенню терористичної організації в Україні : матеріали міжнар. наук.-практ. конф [“Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності”], (м. Харків, 8 – 9 жовт. 2015 р.) ; редкол. В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2015. – 528 с. – С. 23-27)

26. Туляков В.О. Право на злочин та право бути покараним у контексті розвитку прав людини : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [“Кримінально-правове забезпечення сталого розвитку України в умовах глобалізації”], (м. Харків, 12 – 13 жовт. 2017 р.) ; редкол. : В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов, (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2017. – 560 с. – С. 85-88.

27. Тютюгин В.И. К вопросу о качестве законотворчества в уголовном законодательстве : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [“Кримінально-правове забезпечення сталого розвитку України в умовах глобалізації”], (м. Харків, 12 – 13 жовт. 2017 р.) ; редкол. В.Я. Тацій (голов. ред.), В.І. Борисов, (заст. голов. ред.) та ін. – Х. : Право, 2017. – 560 с. – С. 50-56.

28. Харьковский вуз открыл фантастическую специальность. – Режим доступу : http://www.sq.com.ua/rus/news/novosti/05.07.2017/harkovskiy_vuz_otkryl_fantasticheskuyu_spetsialnost. – Заголовок з екрану.

29. Швець В.Д. Практика внесення змін і доповнень до КК України : здобутки та прорахунки [“10 років чинності Кримінального кодексу України : проблеми застосування, удосконалення та подальшої гармонізації із законодавством європейських країн”], (м. Харків, 13 – 14 жовт. 2011 р.) ; редкол. В.Я. Тацій (голов.ред.), В.І. Борисов (заст.голов.ред.) та ін. – Х. : Право, 2011. – 456. – С. 35-40.

30. Шпайхер Т. В Европе назвали украинских депутатов “творцами законодательного мусора” / Экономические известия, 13.03.2016 года. – Режим доступу : http://news.eizvestia.com/news_politics/full/655-v-evrope-nazvali-ukrainskih-deputatov-tvorcami-zakodatelnogo-musora